

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 3 mars 1903, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphörande af trettondagens firande såsom särskild helgdag.

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en af herr *I. E. G. Svensson* i Skyllberg inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 20, så lydande:

»Med anledning däraf, att kyrkomötet i år sammanträder, torde den frågan redan nu med något berättigande böra underställas Riksdagens pröfning, huruvida ej tiden kan vara inne att upphöra med firandet af trettondagen såsom särskild helgdag.

Då vårt land allt mera synes öfvergå att bli ett industriarbetets land, torde skäl åtminstone ej saknas att allvarligt öfverväga olägenheterna af hittillsvarande anordning. Erfarenheten visar, att många verkstäder just på grund af den genom trettondagen splittrade tiden ej vilja börja sitt vid julen nedlagda arbete, förrän trettondagshelgen är förbi. Särskildt under sådana år som innevarande, då helgdagarne infallit midt i veckan, blir tiden så splittrad, att verk med dyrbara mekaniska anordningar och sådana, hvilkas igångsättande drager större kostnader, så godt som *måste* ligga nere.

Man hör allt mera röster höjas, som framställa det spørsmålet offentligt, om ej det svenska arbetets intensitet kan i mångt och mycket höjas. Att mer än 14 dagars uppehåll under midvintern är en onödigt lång fritid, som ej medför några gynnsamma resultat, torde litet hvar vilja medgifva. Detta långvariga, ofrivilliga uppehåll medför icke obetydlig förlust äfven för arbetarne och är nog kännbart i månget arbetarhem.

Då flera andra länder ej fira vare sig nyårsdagen eller trettondagen som helgdag, så torde inskränkningen ej anses alltför våldsam, om nu i vårt land bestämmes, att trettondagen skall indragas såsom helgdag.

Med anledning af det anförda vågar jag föreslå, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att trettondagen från och med 1904 upphör att firas som särskild helgdag.»

I motionens syfte hafva fyra ledamöter af Andra Kammaren instämt.

Redan tidigt började man i den kristna världen att som helgdag fira den 6 januari eller den trettonde dagen efter julaftonen till åminnelse af Kristi dop, därmed man emellertid i den västerländska kyrkan efter hand förband minnet af Kristi uppenbarelse för hednavärlden, representerad af de tre vise männen eller de så kallade heliga tre konungar, hvilka gifvit dagen dess gamla svenska namn »heliga tre konungars dag». Dess firande såsom helgdag lärer dock numera inom de protestantiska länderna utom Sverige hafva upphört.

Inom vårt land hafva vid flera riksdagar förslag väckts om trettondedagens aflysande såsom särskild helgdag. Sista gången var frågan före år 1885 och då i samband med förslag, bland annat, att Marie-bebådelsedag jämväl skulle firas på söndag. Lagutskottet, som hade att yttra sig i ämnet, tillstyrkte antagande af lag i syftet af båda dessa förslag, och denna hemställan bifölls af Andra, men afslogs af Första Kammaren.

Utskottet intager i den nu föreliggande frågan hufvudsakligen samma ståndpunkt som 1885 års lagutskott.

Den betydelse, trettondedagen äger, grundar, enligt utskottets uppfattning, icke i och för sig numera ett religiöst behof af dagens firande såsom särskild helgdag, och ej heller torde den rubbning af gammal sedvänja, som skulle ligga däri, att dagens firande förflyttades till söndag, vara af beskaffenhet att i någon större utsträckning kännas sårande för allmänhetens uppfattning.

Såsom motionären framhållit, tala däremot skäl af ekonomisk och social natur för den ifrågasatta åtgärdens vidtagande. För vårt lands industri skulle det säkerligen vara förmånligt, om ett långvarigt afbrott i arbetstiden sålunda förkortades, mången gång icke blott med en, utan med flere dagar. Visserligen kan det ofta med skäl anses, att förlust af arbetstid i rikt mått ersättes genom den ökning i arbetskraft, som blir en följd af hvilat, men denna uppfattning torde knappast äga giltighet

med hänsyn till nu förevarande fall, då vid den tiden af året ganska rikligt tillfälle till hvila i alla händelser komme att förefinnas för arbetaren.

Utskottets ståndpunkt i frågan har emellertid väsentligen blifvit bestämd däraf, att utskottet trots sig hafva goda grunder för det antagandet, att en dylik förändring skulle jämväl för vårt lands kroppsarbetande befolkning innebära öfvervägande fördelar. Såsom redan antydts, medföra jul- och nyårshelgerna så många hvilodagar i följd efter hvarandra, att behof af ytterligare frihet från arbetet just då torde finnas mindre än vid någon annan tid af året. Å andra sidan föranleder denna nödtvungna ledighet under en lång tid, särskildt för arbetare med daglön, en ekonomisk förlust, hvilken mången gång torde vara ganska känubar, och utskottet föreställer sig, att det stora flertalet arbetare skulle finna sig tillfredsställdt med en förändring, hvilken, utan att begränsa deras fritid mera, än att tillfälle till hvila och vederkvickelse i allt fall vore beredt, medförde möjlighet för dem att tidigare än nu återfå sin dagliga förtjänst.

Därest det minne, åt hvilket förevarande helgdag är ägnad, framdeles skall firas å söndag, lär det emellertid vara i viss mån oegentligt att för den dagen, hvilken endast i de fall, då densamma infölle på den 6 januari, komme att vara den trettonde dagen efter julaftonen, bibehålla benämningen »trettondedag jul». Äfven i andra hänseenden torde rubbningar föranledas af trettondedagens upphörande såsom särskild helgdag. Det synes därför vara lämpligast att åt Kungl. Maj:t öfverlämna utarbetande af förslag till den lagändring, som för ändamålet erfordras, och får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och förelägga Riksdagen förslag till lagbestämmelse i syfte, att trettondedagens firande såsom särskild helgdag måtte upphöra.

Stockholm den 3 mars 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Hedenstierna, Sörensson, von Mentzer, Lindhagen, Anders Andersson* och *Pettersson*, som ansett, att utskottet bort hemställa om afslag å motionen, till stöd för hvilken åsikt herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Pettersson* instämt, anfört följande:

»Afskaffandet af så kallade onödiga helgdagar utgjorde under förra århundradet en programpunkt i reformsträfvandena. Till stöd härför anfördes i främsta rummet, att nämnda helgdagars firande var endast ett minne från katolska tiden och utan betydelse under nuvarande förhållanden.

Man förbisåg emellertid härvid, att dessa helgdagar fortfarande hade den sociala betydelsen att bereda folket hvilodagar från sitt sträfsamma arbete. Och i samma mån det ekonomiska livvets rastlösa utveckling började rikta uppmärksamheten på denna sida af saken, tystnade också alltmer dessa kraf på helgdagarnes aflysning.

Men just de orsaker, som föranledde detta, verka numera därhän, att enahanda önskemål börjar framföras från annat håll. Industriens framsteg och den tillspetsade konkurrenskampen göra, att arbetsgifvare och husbönder fråga sig, om icke den erforderliga ökningen i arbetsprodukten kan i någon mån vinnas äfven på denna väg.

Ifrågavarande motion är framgången ur ett dylikt åskådningssätt. Motionären erinrar om, att Sverige allt mer öfvergår att blifva ett industriarbetets land. Och det är i uppgifvet ändamål att »höja det svenska arbetets intensitet» som han väckt sitt förslag om att trettondagen skall upphöra att firas som helgdag.

Äfven denna uppfattning är utan tvifvel förhastad. Arbetets intensitet ökas icke genom ökning af den nuvarande arbetstiden. Tvärtom visar erfarenheten, att en af de viktigaste förutsättningarna för ett intensivt och fruktbringande arbete är rikligare hvilotider för den, som arbetar.

Lagutskottet förmenar emellertid, att ett bifall till motionen skulle särskildt betingas af omsorgen om landets kroppsarbetande befolkning, som därigenom bereddes ekonomiska fördelar.

Härvid lämnar utskottet till en början alldeles ur räkningen de smärre tjänstemännen i verk och inrättningar af alla slag, de biträden,

som sysselsättas af handeln uti kontor, butiker och lagerlokaler, tjänstefolket samt statarne på landet. Alla dessa människor skulle ohörda utan vederlag frångå en hvilodag, på hvilken de sätta stort värde. Den, som vet, med hvilken glädje till exempel alla handelsbiträden och andra, som i instängda lokaler undergräfvat sin hälsa under en oskäligt lång arbetsdag, motse jultiden såsom deras enda stora semester, och hvilket missnöje som råder med sådana jular, där extra helgdagar infalla på söndagar, den kan icke vara med på att hänsynslöst beröfva dessa arbetare något af denna lilla ljuspunkt i deras tillvaro.

Hvad åter angår öfriga arbetare, så föreligger ingen utredning, i hvad mån de kunna vinna någon dagspenning genom trettondagens afskaffande. Men äfven de, för hvilka detta är händelsen, skulle mycket missförstå sitt och samhällets intresse, om de sökte det större utbytet af sitt arbete i afknappningar på deras hvilotider. Och äfven om saken möjligen för några, såsom till exempel skogsarbetare, skulle för närvarande ställa sig något annorlunda, så är detta ej tillräcklig anledning att vidtaga en för alla andra skadlig åtgärd.

Det plägar vidare anmärkas, att extra helgdagar ofta illa användas. Ett dylikt missförhållande bör dock afhjälpas genom en stigande upplysning och ej medelst borttagande af dessa hvilodagar, som ej heller af det stora flertalet torde användas till utsväfningar.

Skulle slutligen inom vissa industrier af tekniska skäl möta svårigheter att allt för ofta eller länge afbryta driften, så bör detta endast föranleda särskild lagstiftning, som på vissa villkor medgifver undantag från gällande förbud mot arbete på sön- eller högtidsdag.

Enligt min uppfattning bör således svenska folket hålla på sina nuvarande hvilodagar och i hvarje fall ej afstå från någon af dem annat än mot vederlag af annan fritid.»

Herrar *Zetterstrand*, *Leman*, *Sandqvist*, grefve *Lewenhaupt*, *Nilsson*, *Waldenström* och *Styrlander* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.